

Innst. 266 S

(2010–2011)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Prop. 67 S (2010–2011)

Innstilling fra næringskomiteen om samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Albania og en avtale om handel med landbruksvarer mellom Norge og Albania, begge av 17. desember 2009

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Hovedinnholdet i proposisjonen

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Albania ble undertegnet under EFTAs ministermøte i Genève 17. desember 2009.

Et bærende prinsipp i EFTA-statenes tredjelandspolitikk er parallellitet med EU. Bakgrunnen for dette prinsippet er å sikre norske bedrifter like gode vilkår som konkurrenter fra EU-stater og å bidra til prosesser av mer politisk karakter, som Barcelona-prosessen og stabiliseringsarbeidet på Vest-Balkan. Gjennom frihandelsavtalen med Albania ønsker EFTA å bidra til økt stabilitet i regionen, og styrke den økonomiske utviklingen i Albania.

Frihandelsavtalen omfatter handel med industrivarer, herunder fisk og andre marine produkter, bearbejdede landbruksvarer, konkurransespørsmål og immaterielle rettigheter. Videre inneholder avtalen basisbestemmelser for investeringer, offentlige anskaffelser og tjenester. Det er også inngått egne avtaler mellom hver av EFTA-statene og Albania om handel med landbruksprodukter. Disse avtalene inngår som del av frihandelsavtalen.

Frihandelsavtalen gir Norge forbedret markedsadgang for industrivarer, landbruksvarer og fisk. Frihandelsavtalen innebærer bedret markedsadgang for norsk eksport ved at Albania skal fjerne all toll for

industrivarer, inkludert fisk, ved avtalens ikrafttredelse. I handelsavtalens fortalebestemmelser bekrefter partene blant annet sitt engasjement og sin respekt for miljøhensyn, grunnleggende menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter.

Den bilaterale landbruksavtalen mellom Norge og Albania er tilknyttet bestemmelsene i WTO-avtalen om landbruk og trer i kraft samtidig som frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Albania trer i kraft mellom Norge og Albania.

EFTA-statene har opptrådt som en samlet gruppe i forhandlingene på basis av felles forhandlingsposisjoner det er blitt enighet om etter forutgående interne EFTA-møter.

I og med at frihandelsavtalen og den bilaterale landbruksavtalen anses som en sak av særlig viktighet, er Stortingets samtykke til ratifikasjon nødvendig i medhold av Grunnloven § 26, annet ledd.

Avtalen inneholder 8 kapitler, 5 vedlegg (vedlegg I-V) og 2 protokoller (A-B) som er en integrert del av frihandelsavtalen.

Vedlegg I lister de produktene fra kapitlene 25-97 i HS-nomenklaturen som er unntatt fra det generelle tollfritaket i artikkel 8.

Vedlegg II lister partenes forpliktelser når det gjelder handel med fisk og andre marine produkter.

Vedlegg III inneholder partenes forpliktelser når det gjelder handelsfasilitering.

Vedlegg IV inneholder mandat for underkomiteen for opprinnelsesregler, tollprosedyrer og handelsfasilitering.

Vedlegg V inneholder bestemmelser om beskyttelse av immaterielle rettigheter.

Protokoll A lister partenes forpliktelser når det gjelder handel med bearbejdede landbruksprodukter.

Protokoll B inneholder opprinnelsesregler og bestemmelser om administrativt samarbeid.

Hoveddelene til frihandelsavtalen og den bilaterale landbruksavtalen i engelsk originalversjon med oversettelse til norsk, samt vedleggene til den bilaterale landbruksavtalen i norsk oversettelse, følger som trykte vedlegg til proposisjonen. Øvrige vedlegg er overlevert Stortinget som utrykte vedlegg. De utrykte vedleggene er også tilgjengelig elektronisk på <http://www.regjeringen.no>.

1.2 Handelsforhandlingene mellom EFTA og Albania

Hovedformålet med frihandelsavtalen er å sikre EFTA-statene like gode handelsvilkår med Albania som det EU har sikret seg i en handelsavtale som ble fremforhandlet sammen med en stabiliserings- og assosiasjonsavtale. Handelsavtalen mellom EU og Albania trådte i kraft i desember 2006.

I EFTA-ministrenes erklæring fra Bergen 1995 ble samarbeidet mellom EFTA og tredjeland utvidet til også å gjelde stater og regioner utenfor Europa. Erklæringen har blitt fulgt opp med forhandlinger, samarbeidserklæringer og frihandelsavtaler med de fleste stater i middelhavsregionen som ikke er med i EU.

EFTA undertegnet i 1992 en samarbeidserklæring med Albania. Erklæringen hadde som mål å utvikle handel og økonomisk samarbeid mellom partene. Gjennom å inngå en frihandelsavtale ønsker EFTA-statene å støtte opp om den demokratiske og økonomiske utviklingen i Albania og regionen for øvrig.

Forhandlingsprosessen

EFTA-statene og Albania åpnet forhandlinger i mai 2009. Forhandlingene ble avsluttet i juni samme år, etter to forhandlingsrunder. Avtalen omfatter handelen med varer, konkurransespørsmål, bestemmelser om immaterielle rettigheter og generelle bestemmelser for investeringer samt utviklingsklausuler for tjenester og offentlige anskaffelser.

Sveits var talsmann for EFTA. EFTAs felles forhandlingsposisjoner ble utviklet gjennom konsultasjoner mellom EFTA-statene.

Nærings- og handelsdepartementet ledet den norske forhandlingsdelegasjonen og gjennomførte forhandlingene om markedsadgang for varer, konkurranse, investeringer og offentlige anskaffelser. Finansdepartementet, ved Toll- og avgiftsdirektoratet, forhandlet frem bestemmelsene om toll- og opprinnesspørsmål. Utenriksdepartementet fremforhandlet de horisontale og institusjonelle bestemmelsene i avtalen, mens Landbruks- og matdepartementet fremforhandlet den bilaterale avtalen mellom Norge og Albania om landbruksvarer.

Samhandel

Norges samhandel med Albania er begrenset og har ligget på et stabilt lavt nivå de senere år. Den totale verdien på samhandelen var i 2009 på 20 mill. kroner, mot 29 mill. kroner året før. Verdien på norsk eksport utgjorde 8 mill. kroner i 2009, og 21 mill. kroner i 2008. Blant de viktigste norske eksportartiklene er elektriske maskiner og plastikk. Fra Albania importerte Norge i hovedsak skotøy, klær og maskiner.

I 2009 hadde den samlede varehandelen mellom EFTA-statene og Albania en verdi av 259 mill. kroner. Handelen har vokst betydelig de siste årene, med en gjennomsnittlig vekst på 24 pst. mellom 2003 og 2009.

Norsk-albanske relasjoner

Albania blir dekket av Norges ambassade i Prishtina, Kosovo. Lederen for Statkraft sitt kontor i Tirana er honorær generalkonsul i Tirana. Fra 1999 til 2007 hadde Norge en egen ambassade i Tirana, mye grunnet stort norsk bistandsengasjement i landet i kjølvannet av Kosovo-krigen. I dag er den årlige norske bistanden på om lag 15 mill. kroner, og er planlagt faset ut i løpet av de neste fire årene.

I årene fremover vil Norge fokusere særlig på utvikling av energisektoren og innføring av europeiske standarder for denne sektoren. Statkraft forbereder sammen med det østerrikske energikonsernet EVN en av de største utenlandske investeringene i Albania. Etter planen skal man i 2011 starte byggingen av tre vannkraftverk i Devoll-dalen, sørøst i landet, en investering anslått til 950 millioner Euro. Statoil er på sin side medeier i prosjektet «Trans-Adriatic Pipeline» (TAP) som ser på muligheten for å bygge en gassrørledning fra Kaspiahavet til Italia som blant annet skal gå gjennom Albania. Statoil har derfor også etablert et kontor i Tirana.

Bistanden til Albania inngår i en større norsk Vest-Balkan-satsing. Norge har siden tidlig 90-tall brukt mer enn 11 mrd. kroner på bistand til regionen. I dag er hovedprioriteringen for norsk bistand å bidra til å bygge demokratiske, bærekraftige stater og støtte deres integreringsprosess i europeiske og transatlantiske strukturer.

Situasjonen for menneskerettigheter

Menneskesmugling utgjør fortsatt et alvorlig MR-problem i Albania. Korrupsjon innen justissektoren, samt sosial nød, er viktige årsaker til at problemet fortsetter, samtidig som økt etterforskning og flere straffeforfølgelser av slike forbrytelser ser ut til å gi resultater. Albania har også forbedret kriminallovgivningen for å fremme kvinners stilling og repre-

sentasjon i det offentlige, men implementeringen forblir et problem.

Det stilles spørsmål ved uavhengigheten og evnen til gravende journalistikk, og det har vært tilfeller av trakassering av journalister. Også innen akademia forhindrer korrupsjon kritisk analyse som utfordrer det bestående.

Albania har forbedret lovverket og strategier for å beskytte barns vilkår, men fremdeles er situasjonen alvorlig for barn i fattige rurale strøk, barnehjemsbarn, rom-barn og psykisk utviklingshemmede.

Politivold og mishandling i varetekt forekommer fortsatt.

Arbeidslivets organisasjoner fremstår fortsatt som svake og fragmenterte i Albania. Arbeidslovgivningen er imidlertid i tråd med internasjonale standarder, bortsett fra at enkelte grupper statsansatte nektes retten til å streike. Den sosiale dialogen er svak og individuelle arbeidskontrakter dominerer i forhold til kollektive kontrakter. Sosialbudsjettet er økt og er nå på 7,7 pst. av BNP. En pensjonsreform er også under planlegging. Det gjenstår mye for å fremme sosial inkludering i arbeidslivet.

Den økonomiske og politiske utviklingen i Albania

Albania opplevde en vanskelig overgangsprosess på 90-tallet med omfattende politisk og sosial uro. Det siste tiåret har den politiske og økonomiske utviklingen i Albania vært mer positiv og stabil. Som et resultat av at staten har evnet å gjennomføre en rekke viktige reformer, oppnådde Albania å bli medlem av NATO i april 2009. Regjeringen søkte kort tid etter om EU-medlemskap. Albania har imidlertid fremdeles store utfordringer knyttet til bl.a. omfattende korrupsjon og svak justissektor.

Frem til finanskrisen opplevde Albania en jevn økonomisk vekst på opp mot 6 pst. hvert år. Selv om veksten er blitt sterkt redusert etter finanskrisen, har Albania unngått resesjon og IMF stipulerer en vekst på 2,2 pst. i 2010.

Albania har stort sett gode bilaterale forbindelser med alle nabostater. Albania var blant de første statene som anerkjente Kosovo som selvstendig stat, og de to statene samarbeider på en rekke områder. Albania har vært medlem i Verdens handelsorganisasjon (WTO) siden 8. september 2000.

1.3 Nærmere om forhandlingsresultatene

Generelt

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Albania vil være et bidrag til å støtte opp om den demokratiske og økonomiske utviklingen i landet og regionen for øvrig. Gjennom avtalen er Norge sikret gode betingelser for handelen med industrivarer inkludert fisk, som innebærer EU-behandling og –

parallellitet. Resultatet gir også visse muligheter for økt handel med landbruksvarer. For bearbejdede landbruksprodukter har vi fått tilfredsstillende markedsadgang for de varer som er viktigst for EFTA. For ubearbejdede landbruksvarer har Norge fått bedre markedsadgang inn til Albania for spesielt kjøtt, ost og akevitt. Resultatet må betegnes som tilfredsstillende.

Videre fikk EFTA-statene gjennomslag for at partene ikke kan treffe anti-dumpingtiltak mot hverandre. Dette var et høyt prioritert og prinsipielt viktig spørsmål for Norge i forhandlingene.

Opprinnelsesreglene er tilnærmet identiske med reglene som finnes i andre frihandelsavtaler mellom europeiske parter, og bestemmelsene om handelsfasilitering gir partene viktige retningslinjer og forpliktelser overfor næringslivet hva gjelder informasjon og forutsigbarhet.

Avtalens fortale

I avtalens fortale stadfester partene blant annet sine forpliktelser til prinsipper om demokrati, rettsikkerhet, rettsstatens prinsipper, menneskerettigheter og fundamentale rettigheter i samsvar med FN-pakten og FNs menneskerettighetserklæring, arbeidstakerrettigheter, herunder prinsippene i relevante ILO-konvensjoner, næringslivets samfunnsansvar, bærekraftig utvikling og anti-korrupsjon. Aktiv deltakelse i integrasjonsprosessen mellom Europa og Middelhavsregionen fremheves også.

Industrivarer, fisk og andre marine produkter

EFTA-statene og Albania har forpliktet seg til å avvikle all importtoll på industrivarer og avgifter med tilsvarende virkning fra avtalens ikrafttredelse.

I avtalens vedlegg II har EFTA-statene og Albania forpliktet seg til å avskaffe all toll på handel med fisk og andre marine produkter fra avtalens ikrafttredelse. Dette kan bidra til at Albanias betydning som marked for norsk fisk kan øke.

Landbruksvarer

Bearbejdede landbruksprodukter som er dekket av avtalen er spesifisert i protokoll A. Protokoll A innebærer at EFTA-statene og Albania gir tollkonvensjoner for bearbejdede landbruksvarer i henhold til varelistene i vedlegget.

Handelen med ubearbejdede landbruksvarer er ikke regulert gjennom EFTA-samarbeidet. Det er derfor fremforhandlet bilaterale landbruksavtaler mellom Albania og hver av EFTA-statene om handel med slike varer. De bilaterale landbruksavtalene er en integrert del av frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Albania. Frihandelsavtalen og den supplerende landbruksavtalen vil bli notifisert samtidig til

WTO for å tilfredsstillende GATT-avtalens artikkel XXIV om at frihandelsavtalen skal omfatte den vesentlige delen av samhandelen.

Handelstiltak (antidumping mv.)

EFTA-statene ønsket et forbud mot bruk av antidumpingstiltak i frihandelsavtalen, og Albania gikk med på dette. Det betyr at partene ikke har adgang til å benytte seg av WTO-reglene om anti-dumping overfor hverandre.

Når det gjelder bestemmelser om bilaterale beskyttelsestiltak, kan disse treffes dersom import av en vare fra en part skaper en alvorlig skade eller trussel mot den andre parts hjemlige industri av konkurrerende produkter. Tiltaket skal være begrenset til det minimale av hva som må til for å gjenopprette eller forhindre skaden. Tiltakene skal vanligvis ikke gjelde for mer enn ett år, men kan i eksepsjonelle tilfeller gjelde i inntil tre år. Fem år etter avtalens ikrafttredelse skal partene vurdere om muligheten for å treffe slike tiltak fortsatt skal være til stede.

Beskyttelse av immaterielle rettigheter

Frihandelsavtalen sikrer ikke-diskriminerende vilkår for beskyttelse av immaterielle rettigheter. Albania er tilknyttet Den europeiske patentorganisasjonen gjennom en samarbeids- og utvidelsesavtale og er tilsluttet UPOV 1991. I tillegg har Albania i frihandelsavtalen med EU påtatt seg forpliktelser som innebærer, på flere områder, et sterkere beskyttelsesnivå for immaterielle rettigheter enn det som følger av WTOs avtale om immaterielle rettigheter (TRIPS). Dette var kjent under forhandlingene, og forhandlingsresultatet innebærer tilsvarende forpliktelser på områder som patenter, plantesortbeskyttelse og testdata.

Tjenester

Avtalen inneholder en utviklingsklausul for tjenestehandel. Dersom en part til denne avtalen inngår en frihandelsavtale med en tredjepart som inneholder bestemmelser som gir bedre betingelser for tjenestehandelen enn det partene til denne avtalen får, skal denne parten gis mulighet til å forhandle om tilsvarende behandling. Partene skal, i Den blandede komité, gjennomgå utviklingen i handelen med tjenester for å videreutvikle relasjonene på dette området, i overensstemmelse med artikkel V i GATS.

Investeringer

Partene skal legge til rette for å skape stabile, rettferdige og transparente betingelser for investorer som ønsker å investere innenfor partenes territorium. Partene er enige om ikke å oppmuntre til økte investeringer ved å lempe på standardene for helse, sikker-

het og miljø. Bestemmelsens paragraf 5 om investeringsbeskyttelse omfatter ikke Norge, da Norge på forhandlingstidspunktet ikke inngikk internasjonale avtaler om investeringsbeskyttelse.

Betalinger og kapitalbevegelser

Frihandelsavtalens bestemmelser om betalinger og kapitalbevegelser er nedfelt i avtalens kapittel 5. Partene forplikter seg til å tillate at alle betalinger på driftsbalansen foretas i en fritt konvertibel valuta. Kapital til investeringer foretatt i selskaper som er opprettet i samsvar med partenes lovgivning, all avkastning av kapitalen og de beløp som er et resultat av avvikling av investeringer, skal ikke underlegges valutarestriksjoner. Partene har anledning til å innføre restriksjoner på valutatransaksjoner som er i strid med avtalens formål.

Institusjonelle bestemmelser

Frihandelsavtalens institusjonelle bestemmelser er nedfelt i avtalens kapittel 6. Det opprettes en «Blandet komité» som blant annet skal administrere og overvåke gjennomføringen av avtalen. Den blandede komiteen skal bestå av representanter fra hver av EFTA-statene og Albania. Komiteen skal normalt møtes hvert annet år.

En av komiteens viktigste funksjoner er å treffe beslutninger om eventuelle endringer i avtalens vedlegg eller protokoller. Slike endringer vil normalt være av teknisk art, for eksempel som følge av endringer i det WTO-regelverket som avtalen bygger på. Komiteen skal også vurdere om det er behov for å utvide avtalen og kan anbefale at det skal innledes forhandlinger på områder som ikke er dekket av avtalen, eller som komiteen er enig om å videreutvikle.

Den blandede komité er konsultasjonsorgan i handelstvister under avtalen.

1.4 Gjennomføring i norsk rett

I Prop. 1 S (2009–2010) Om skatte-, avgifts- og tollvedtak gis Finansdepartementet fullmakt til å iverksette de tollmessige sider ved frihandelsavtalen og landbruksavtalen med Albania for budsjettperioden 2010. Avtalene vil bli gjennomført ved endring av tolltariffen. De nødvendige endringer vil også bli gjennomført i Finansdepartementets forskrift av 13. desember 2004 nr. 1702 om preferensielle opprinnelsesregler.

1.5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Albania og den bilaterale avtalen om handel med landbruksvarer mellom Norge og Albania vil ikke medføre budsjettmessige konsekvenser av betydning. Utover vanlige oppgaver i forbindelse med Den

blandede komité, samt toll- og opprinnelsesrelaterte spørsmål, vil ikke avtalene ha administrative konsekvenser av betydning. Avtalene vil legge til rette for økt handel mellom Norge og Albania, og dette vil gi samfunnsøkonomiske gevinster for begge land. Gevinstene for Norge vil imidlertid være små, siden handelen må antas å ha lite volum. Avtalen vurderes å ikke ha målbar betydning for naturmiljøet.

1.6 Konklusjon og tilråding

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Albania og avtalen om handel med landbruksvarer mellom Norge og Albania vil bidra til økt handel og verdiskaping.

Frihandelsavtalen og avtalen om handel med landbruksvarer er forelagt samtlige departement, som alle anbefaler at ratifikasjon finner sted. Nærings- og handelsdepartementet tilrår at frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Albania og avtalen om handel med landbruksvarer mellom Norge og Albania ratifiseres. Utenriksdepartementet slutter seg til dette.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Else-May Botten, Sonja Edvardsen, Lillian Hansen, Arne L. Haugen og lederen Terje Aasland, fra Fremskrittspartiet, Per Roar Bredvold, Harald T. Nesvik og Torgeir Trældal, fra Høyre, Svein Flåtten, Frank Bakke-Jensen og Elisabeth Røbekk Nørve, fra Sosialistisk Venstreparti, Alf Egil Holmelid, fra Senterpartiet, Irene Lange Nordahl, og fra Kristelig Folkeparti, Rigmor Andersen Eide, viser til Prop. 67 S (2010–2011) om Samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Albania og en avtale om handel med landbruksvarer mellom Norge og Albania, begge av 17. desember.

Frihandelsavtalen omfatter handel med industrivarer, herunder fisk og andre marine produkter, bearbejdede landbruksvarer, handelstiltak, konkurranse-spørsmål, immaterielle rettigheter, opprinnelsesregler og administrativt samarbeid.

Komiteen viser til at målet med avtalen er å gi Norge forbedret markedstilgang for industrivarer, landbruksvarer og fisk, og komiteen er opptatt av

at norske bedrifter med dette sikres like gode vilkår som konkurrenter fra EU-landene på dette markedet.

Komiteen er opptatt av at frihandelsavtalene setter fokus på grunnleggende menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og engasjement og respekt for miljøhensyn. Gjennom frihandelsavtalen med Albania er det ønskelig fra EFTA-landene å bidra til økt stabilitet i regionen, og styrke den økonomiske utviklingen i Albania.

Komiteen merker seg at frihandelsavtalen og den bilaterale landbruksavtalen også er forelagt Utenriksdepartementet, som anbefaler at ratifikasjonen finner sted.

Komiteen tilrår at Norge ratifiserer frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Albania og den bilaterale landbruksavtalen mellom Norge og Albania, begge av 17. desember 2009.

3. Uttalelse fra utenriks- og forsvarskomiteen

Utkast til innstilling ble 15. mars 2011 oversendt utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse. Utenriks- og forsvarskomiteen uttaler følgende i brev av 23. mars 2011:

«Utenriks- og forsvarskomiteen viser til næringskomiteens utkast til innstilling datert 15. mars 2011 og til de respektive partiers merknader vedrørende Prop. 67 S (2010-2011).

Utenriks- og forsvarskomiteens medlemmer slutter seg til næringskomiteens utkast til innstilling til Prop. 67 S (2010-2011) og har ingen ytterligere merknader.»

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å fatte følgende

vedtak:

Stortinget samtykker i ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Albania og en avtale om handel med landbruksvarer mellom Norge og Albania, begge av 17. desember 2009.

Oslo, i næringskomiteen, den 29. mars 2011

Terje Aasland

leder

Else-May Botten

ordfører

